

**ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2017. október 16.**

# **MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM**

## **KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA**

**2017. október 16. 8:00**

### **I. SZÖVEGÉRTÉS ÉS ÉRVELÉS VAGY GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS**

Időtartam: 90 perc

|                |  |
|----------------|--|
| Pótlapok száma |  |
| Tisztázati     |  |
| Piszkozati     |  |

**EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA**

## Fontos tudnivalók

90 perc áll rendelkezésére ahhoz, hogy megoldja a **szövegértési feladatsort** és megírja az egyik rövid **fogalmazási feladatot**. Ügyeljen arra, hogy idejét arányosan ossza meg a szövegértés és a fogalmazás között (például 60 perc – 30 perc)!

Ha a megoldott feladatokban javítani akar, akkor a javítani kívánt szót / szavakat húzza át, a helyesnek vélt szót / szavakat pedig írja le újra!

### Szövegértés

Olvassa el figyelmesen a szöveget, majd a kérdéseket!

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon!

Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírássra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

### Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

A két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, fogalmazványt, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól! (Húzza át a vázlatot, fogalmazványt!)

Fogalmazása 120-200 szó terjedelmű legyen!

*Eredményes munkát kívánunk!*

## SZÖVEGÉRTÉS

*Olvasa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!*

*Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.*

### A tömegsajtó születése Magyarországon

(1) Az első világháborút megelőző három és fél évtizedben kiszámítható keretek között működött a nyilvánosság, nagy iramú gazdasági fejlődés erősítette a technika és a városok szerepét, és tankötelezettségen alapuló, tervszerűen működő közoktatási rendszer növelte az olvasni tudó lakosság számát. Ezek a feltételek együttesen megalapozták a sajtó gyors fejlődését: 1870-ben a postán szállított hírlapok száma 15,5 millió volt, 1905-ben több mint 154 millió. Ez azt jelentette, hogy míg 1870-ben az ország egy lakosára nem egészen egy hírlappéldány jutott, 1905-re viszont mindenkire több mint hét.

(2) A sajtó többé nem irodalmi műfaj; kiadók, laptulajdonosok és néha szerkesztők nevéhez kapcsolódik. Elképzelhetetlenek többé időtlenül író újságírók és nincsenek irodalmilag maradandót alkotó publicisták – akik ilyenek, azok elsősorban szépírók, költők, Jókaitól és Mikszáthtól Adyn át Krúdyig vagy Kosztolányiig, Szabó Dezsőig és Németh Lászlóig, életművük általában az irodalomtörténet és nem a sajtótörténet része.

(3) Ha a budapesti sajtót a legnagyobb vidéki városok sajtójával vetjük össze, a különbség és a növekedés léptékének eltérése meghökkentően nagy, sőt a XX. század elején még tovább növekszik is. Nagyvárossá növekedésükkel együtt élénk sajtóélet bontakozott ki néhány vidéki régiós központban, ám ez az élénk sajtóélet a budapesti sajtóélettel összevetve jelentéktelennek látszott. Ennek fő oka az lehetett, hogy a vidéki városok nyomdászai, mint a helyi lapok fő tulajdonosi rétege, még kevéssé gondolkodtak vállalkozó módjára. A vidéki sajtónak nemcsak helyi olvasóközönséget és információkat kellett gyűjtenie, hanem meg kellett küzdenie a fővárosi sajtóval is.

(4) Az újságnak a társadalom számára legfontosabb értéke az információ, a hír, ezért abból csinálhat üzletet. A hírnek érdekesnek (olvashatónak) és igaznak (üzleti információra alkalmasnak) kell lenni. Az érdekesség és a hitelesség kívánalma teremtette meg a modern sajtó legfontosabb alakját, a riportert. Az üzleti siker hajszolása igen gyorsan aggodalmat is ébresztett nemcsak a közélet szereplőiben, hanem a sajtóélet szereplőinek jelentős részében is.

(5) Az üzleti szemléletű lapkiadás kifejlődése elválaszthatatlan volt a hirdetések jelentőségének megváltozásától. A sajtóhirdetések terén a Légrády-testvérek *Pesti Hírlapja* terjesztett el egy fontos újítást, amikor meghonosította az apróhirdetést, amely a cégek és áruk hirdetése helyett az újságolvasókat tette hirdetőkké és hozta közelebbi kapcsolatba a lappal. A századfordulótól indult meg a hirdetések számának rohamos növekedése, aminek az is oka volt, hogy fél évszázad után az 1900. évi X. törvénycikkely megszüntette a hirdetési bélyeg formájában kirótt külön adót. 1907 karácsonyán például *Az Újság* 160 újságoldalából 65 lapnyi volt a hirdetés vagy a *Pester Lloyd* 108 oldalából 64.

(6) A [budapesti] nagypolgárság megjelenése közvetlenül összefüggött a tömegsajtó megszületésével. Természetesen nem csak úgy, hogy annak olvasóközönségét is alkották, hanem gazdasági sikerük alapját is képezte, vállalkozóként ugyanis egyik fő üzleti tevékenységük volt. A tömeg akkor már jelen volt Budapesten: a város főútvonalain egy évtized alatt megnégyesződött a közlekedési eszközök utasainak a száma: 1896-ban összesen 71,1 millió utas közlekedett – ami azt jelentette, hogy megközelítette a napi kétszázezer főt. Számukra készíteni lapot: ez volt a nagyváros egyik új kihívása.

(7) A francia és német mintára kialakult bulvársajtó jelentősen különbözött az addig működő napilapoktól, és nem csak kis mérete, filléres ára miatt. A bulvársajtóban nem valamilyen esemény vagy személy jelentősége jelölte ki, hogy melyik oldalon, milyen terjedelemben foglalkoznak vele, hanem újszerűsége, érdekességének mértéke, hogy szenzációként lehet-e

bemutatni; a róla szóló cikknek lehet-e jó címet adni, amit a rikkancsok hatásosan tudnak kiabálni.

(8) Sajtótípust meghatározó jelentősége volt annak, hol lehet hozzájutni egy-egy laphoz, hol árusítják. Angliában és Franciaországban az újságok példányonkénti vásárlása volt az általános, Németországban még a XIX. század végén is kizárólag postai előfizetési rendszer volt életben. Magyarország a kettő között helyezkedett el. A posta kizárólagos monopóliumai közé tartozott a hírlapszállítás a pesti sajtó vidéki előfizetőinek és hírlapárusainak, viszont a kiadás helyén a kiadónak kellett megszerveznie a lapterjesztést.

(9) A bulvársajtó feltűnésekor azt a laptípust jelölte, amelyet forgalmas nagyvárosi helyszíneken (főútvonalakon, boulevard-okon,<sup>1</sup> pályaudvarok környékén, villamosokon és kávéházakban) árusítottak, és csak másodsorban lehetett előfizetni rájuk. A lapterjesztésnek ezt a formáját egykorúan kolportáznak nevezték, majd az árusoknak külön magyar nevet is kitaláltak: rikkancs. Elsőként a kiadók saját maguk vették kézbe a helyi hírlapterjesztést: például a Légrády-testvéreknél 120 lapkihordó működött a XX. század első éveiben.

(10) Az 1890-es évek közepén erős verseny indult meg az utcai hírlapárusok között: „*merőben valótlan, szenzációt hajszoló hírek kikiabálásával iparkodnak a közönség félrevezetésével vételkedvet ébreszteni*” – tiltakoztak a lapkiadók a rendőrségnél. A XX. század első évtizedében napi százezertől kétszázötvenezerig terjedő példányban megjelenő bulvárlapok kiadói a forgalom növelése érdekében egész árushadsereget alkalmaztak, majd pedig külön vállalkozási formaként is megjelentek a rikkancsvállalatok. Nagyjából négyezer hírlapárus működött a fővárosban, soraik közt szinte katonai hierarchia uralkodott, és szigorúan beosztott körzetekben mozogtak. 1912-ben egy belügyminiszeri rendelet három hónapra szóló rendőri „rikkancsengedélyhez” kötötte az utcai hírlapárusítást, ekkor a korábbiak negyedére csökkent létszámuk – egy időre.

(11) A *Budapesti Hírlap* laptulajdonos-főszerkesztőjének, Rákosi Jenőnek a vállalkozásához és a millennium évéhez [1896] kapcsolódott az első igazi magyar bulvárlap, az *Esti Újság* megindulása. A szenzációk, rendkívüli események, nagy bűnügyek még nem játszottak kiemelt szerepet ebben a lapban. Az 1896. év végén megindult *Friss Újságnak* ez már jobban sikerült. Bár még ez a lap sem szakított a népnevelői feladatfelfogással, populárisabb sokoldalúságából és a vidéki kiadásokból adódó sikere lényegesen nagyobb volt, mint az *Esti Újságé*: e század első évtizedére már a 170–180.000-es napi példányszámot is elérte.

(12) Nehéz eldönteni, hogy a tömegsajtó elindítói elsősorban az ekkor már tömegesen jelentkező olvasni tudó, de nem általánosan művelt munkások és kispolgárok informálására, szórakoztatására gondoltak, vagy csakis az üzleti lehetőség kiaknázását tartották szem előtt. A programok és vezércikkek közügyekről, sőt a társadalom esettjeinek szolgálatáról szóltak még a leginkább üzleti vállalkozások esetében is.

(13) A politikai sajtó gazdag és sokszínű palettájára különleges új szín került fel 1910. április 16-án, amikor megindult *Az Est*. *Az Est* korábban sosem látott reklámhadjárat után jelent meg: házfalakra, kerítésekre, bútorszállító kocsikra, villamosokra és újságok szélére kerültek fel hirdetései. Témáit tekintve már igazi tömeglap volt: a politikai témákat nem tekintette kiemelten fontosaknak; egy szerencsétlenség, gazdasági bűnügy vagy gyilkosság, de akár művészeti esemény helyileg, terjedelmileg is, tárgyalásának súlyát tekintve is a legkomolyabb világpolitikai eseménnyel azonos fontosságot nyerhetett. Miklós Andor lapja kirobbanó sikert aratott: megindulása évének végére már elérte a napi 80.000 átlagpéldányszámot, az első világháború közepén pedig volt, hogy megközelítette a félmilliót.

Forrás: Buzinkay Géza: *Magyar hírlaptörténet*. 1848 – 1918. Corvina, 2008. 90-127., Buzinkay Géza: *Kis magyar sajtótörténet*. Bp., 1993. A feladathoz igazított szöveg.

<sup>1</sup> boulevard (francia): bulvár, körút

**1. Idézz pontosan az 1. bekezdésből a tömegsajtó kialakulásának 3 előfeltételét!**

a) \_\_\_\_\_

b) \_\_\_\_\_

c) \_\_\_\_\_

3 pont

**2. Határozza meg a szöveg információi alapján – legalább 2 érdemi jellemző közlésével – az alábbi fogalmakat! Törekedjen a meghatározás teljességére! (7, 8, 9, 10, 11)**

a) bulvársajtó: \_\_\_\_\_

2 pont

b) kolportázs: \_\_\_\_\_

2 pont

**3. A korszakban számos újdonságot hoztak a sajtópiacra az újonnan induló lapok.**

a) Egészítse ki a szöveg alapján a táblázatot! (11, 13)

| Cím                | Indulás éve | Legmagasabb példányszám | Legalább két újdonság |
|--------------------|-------------|-------------------------|-----------------------|
| <i>Friss Újság</i> |             |                         |                       |
|                    | 1910        |                         |                       |

4 pont

b) Miben számított elsőnek az alábbi két újság? (5, 11)

*Pesti Hírlap*: \_\_\_\_\_

*Esti Újság*: \_\_\_\_\_

2 pont

**4. A táblázat üres helyeinek kitöltésével alkossa meg a hiányzó első, illetve második tagmondatokat! Válaszát a 3. és a 4. bekezdés logikai összefüggéseire, valamint a tagmondatok között megadott kötőszóra alapozza!**

| Összetett mondatokban megfogalmazott állítások                           |                                                                         |
|--------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
| Első tagmondat                                                           | Második tagmondat                                                       |
|                                                                          | <b>mert</b> az érdekesség és a hitelesség került a sajtó középpontjába. |
|                                                                          | <b>ezért</b> a vidéki sajtó nem volt olyan sikeres, mint a fővárosi.    |
| A vidéki nagyvárosokban a fővárosinál kevésbé fejlett volt a sajtóélet,  | <b>noha</b>                                                             |
| Az üzleti siker hajszolása aggodalmat ébresztett a közélet szereplőiben, | <b>és</b>                                                               |
| A korszakban a hír legfontosabb sajátossága az volt,                     | <b>hogyan</b>                                                           |

5 pont

**5. A szöveg több különböző foglalkozást is említ a lapkészítéssel kapcsolatban. Nevezzen meg a szövegből legalább 2–2 konkrét személyt, akinek tevékenysége az alábbi foglalkozáshoz kapcsolódott! (2, 5, 11, 13)**

a) kiadó, laptulajdonos: \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

2 pont

b) szépíró, költő (teljes név): \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

2 pont

**6. A szöveg szerint a XIX–XX. század fordulóján az írók, költők a sajtóban háttérbe szorultak a kiadók és lapszerkesztők mögött. Fogalmazzon meg a szöveg alapján két, a folyamatot magyarázó indokot! (2, 4, 5)**

a) \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

b) \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

2 pont

**7. A szöveg két jogszabályra is hivatkozik. Gyűjtse ki a jogszabályokra vonatkozó információkat! (5, 10)**

a) Tartalma: \_\_\_\_\_

Következménye: \_\_\_\_\_

2 pont

b) Tartalma: \_\_\_\_\_

Következménye: \_\_\_\_\_

2 pont

**8. A tömegsajtó kialakulásáról szóló alábbi összefoglalóba 4 esetben tartalmi hiba csúszott. Gyűjtse ki a hibás elemeket (szavakat, szókapcsolatokat) és írja melléjük – *A tömegsajtó születése Magyarországon* című szöveg tényei szerint – a helyes változatot! (1, 5, 6, 12)**

A vidéki nagyvárosok tömegközlekedési eszközein 1896-ban 71,1 millió utas közlekedett. Ezt a hatalmas tömeget szolgálta ki a meginduló tömegsajtó: 1870 és 1905 között sokszorosára nőtt az egy lakosra jutó könyvek mennyisége Magyarországon. Az új tömeglapok főként az utcai árusításból és a hirdetésekkel éltek, a *Pester Lloyd* 108 oldalából például 84 volt hirdetés 1907 karácsonyán. Az új lapok olvasóközönsége egyetlen társadalmi rétegből került ki.

| Hibás elem/ek | Helyes változat |
|---------------|-----------------|
| a)            |                 |
| b)            |                 |
| c)            |                 |
| d)            |                 |

4 pont

**Ön szerint melyik cím származik a magyar sajtó megújulásának az olvasott szövegben tárgyalt időszakából? Húzza alá a megfelelő választ, és a szöveg alapján megfogalmazott érvel indokolja választását!**

megújulás előtti cím – megújulás utáni cím

|        |  |
|--------|--|
| 2 pont |  |
|--------|--|

megújulás előtti cím – megújulás utáni cím

|  |        |  |
|--|--------|--|
|  | 2 pont |  |
|--|--------|--|

[illegible]

|        |  |
|--------|--|
| 4 pont |  |
|--------|--|

|         |  |
|---------|--|
| 40 pont |  |
|---------|--|



## Érvelés vagy Gyakorlati szövegalkotás

Az alábbi két feladat közül az egyiket kell megoldania!

Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

Fogalmazása 120-200 szó terjedelmű legyen!

\*\*\*

### Érvelés

Ön a keresetéből minden hónapban félre tud tenni egy bizonyos összeget arra a célra, hogy nyáron barátaival kipihenje az egész éves munka fáradalmait. Ahogyan közeledik a nyár, barátaival azon töprengenek, hogy az összegyűjtött pénzből hosszabb belföldi nyaralásra vagy inkább rövidebb külföldi utazásra induljanak.

**Ön a barátaival töltött rövidebb külföldi utazást vagy a hosszabb belföldi pihenést választaná? Kifejtésében utaljon a felvezető szövegre, valamint térjen ki a lehetséges úticélok kiválasztásának szempontjaira! 3-5, egymástól jól elkülöníthető érvet tartalmazó szövegében tegye mérlegre döntésének indokait!**

## VAGY

### Gyakorlati szövegalkotás

Az Ön lakását is magában foglaló társasház lakóközössége egy korábbi bírósági eljárásból adódóan váratlanul jelentős összeghez jutott. A társasházban található lakások tulajdonosai között heves vita bontakozik ki arról, hogy a pénzt a társasház homlokzatának és ütött-kopott lépcsőházának felújítására költsek, vagy inkább fektessék be, hogy a kamatokból később még több felújítást vihessenek végbe. A lakók lakógyűlést kezdeményeztek, hogy eldöntsék a kérdést.

**Készítsen felszólalást, amelyet a lakógyűlés vitájában mondana el! Felszólalásában fejtse ki álláspontját és indokait abban a kérdésben, hogy a társasház mire költse a váratlan bevételt! Kifejtésében támaszkodjon a főlvezető szöveg utalásaira, továbbá a szituáció leírását legalább három további, a feladat tárgyához kapcsolódó tartalmi elemmel gazdagítsa! Ügyeljen a felszólalás szövegműfajának formai és nyelvi követelményeire!**

**A feladatok közül csak egyet kell megoldania.  
Kérjük, aláhúzással jelölje, melyik feladatot választotta!**

# ÉRVELÉS

## GYAKORLATI SZÖVEGALKOTÁS

[illegible]

[illegible]

|                                                    |         |  |
|----------------------------------------------------|---------|--|
| Tartalmi minőség –<br>érvek, állítások, gondolatok | 4 pont  |  |
| Szerkezet                                          | 3 pont  |  |
| Nyelvi igényesség (stílus,<br>nyelvhelyesség)      | 3 pont  |  |
| Összesen                                           | 10 pont |  |

|            |                                     |  |
|------------|-------------------------------------|--|
| Helyesírás | Hibapontok száma az I. összetevőben |  |
|------------|-------------------------------------|--|

|                        |                          | pontszám  |       |
|------------------------|--------------------------|-----------|-------|
|                        |                          | maximális | elért |
| Szövegértés            |                          | 40        |       |
| Szövegalkotási feladat | Érvelés                  | 10        |       |
|                        | Gyakorlati szövegalkotás | 10        |       |
| Összesen               |                          | 50        |       |

\_\_\_\_\_

dátum

\_\_\_\_\_

javító tanár

|                        |                          | pontszáma <b>egész számra</b><br>kerekítve |                    |
|------------------------|--------------------------|--------------------------------------------|--------------------|
|                        |                          | elért                                      | programba<br>beírt |
| Szövegértés            |                          |                                            |                    |
| Szövegalkotási feladat | Érvelés                  |                                            |                    |
|                        | Gyakorlati szövegalkotás |                                            |                    |

\_\_\_\_\_

dátum

\_\_\_\_\_

dátum

\_\_\_\_\_

javító tanár

\_\_\_\_\_

jegyző

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!